

LIČKE NOVINE – STOLJEĆE KASNIJE

Ličke novine – list za politiku, prosvjetu i gospodarstvo
(1920. – 1921.), pretisak
Urednik Ivica Mataija
Državni arhiv u Gospiću, Gospić, 2020.

Nakladnički projekt objave pretiska starih gospićkih novina, kojega je Državni arhiv u Gospiću, uz potporu Ministarstva kulture i medija, u okviru edicije *Prilozi za povijest Like*, pokrenuo 2015. god., dovršen je objavom *Ličkih novina*. U tom je nakladničkom nizu objavljen pretisak od ukupno deset gospićkih novina koje su izlazile koncem 19. i u prvoj polovici 20. stoljeća, a čuvaju se u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Pretisak starih gospićkih novina svakako predstavlja jedan od najvažnijih nakladničkih projekata u Lici koji, omogućujući dostupnost specifičnih identitetskih obilježja Like u njoj samoj, snažno potiče njezin kulturni, prosvjetni i znanstveni razvoj.

Prvi broj *Ličkih novina, lista za politiku, prosvjetu i gospodarstvo*, objavljen je u Gospiću 3. ožujka 1920. god. Odgovorni urednik lista bio je gospićki odvjetnik, novinar i političar dr. Mile Miškulin, koji je uz Josipa ml. Nikšića i Ivana B. Oreškovića bio i njegov vlasnik.

Unatoč inicijalnom zanosu zbog netom uspostavljene Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, uredništvo *Ličkih novina* vrlo se brzo suočilo s realnošću u kojoj je politička vlast nametnula diktaturu koja je ugrožavala nacionalna, ali i osnovna ljudska, ustavna i građanska prava. Uvedeni centralizam s dominacijskom pozicijom jednoga naroda doveo je, prema riječima urednika pretiska, do suočavanja Hrvata s potiskivanjem i ugrozom svoga gospodarskog i kulturnog života. List je zastupao ideju okupljanja svih hrvatskih stranaka pod okriljem *Hrvatske zajednice*, koja je od travnja 1920. postala njegov vlasnik, s nakanom ostvarivanja jednakopravnosti svih naroda nove države. Nacionalni je problem u Lici bio potenciran, kao što se i navodi u novinama, političkim i socijalnim nesnalaženjem uvjetovanim antagonizmom političkih predstavnika dvaju naroda – Hrvata i Srba.

Kao što je u predgovoru pretiska navedeno, uređivačka i koncepcijska struktura lista bila je dominantno politička s jasno istaknutim ideološkim stavom

urednika utemeljenog na političkim polazištima tadanjih interesa *Hrvatske zajednice*, s kritičnim stavom prema politici *Demokratske stranke* i njezinoga predsjednika Svetozara Pribičevića, promicatelja centralističke politike. U uvodnim se tekstovima *Ličkih novina* propitivala vanjska politika, međunarodne okolnosti koje su, prema stavovima uredništva lista, bile nesklone Hrvatskoj u novoj državi. Osim političkim, list se bavio i gospodarskim (rubrika *Radišne vijesti*) i socijalnim temama donoseći nerijetko kritički intonirane tekstove o gospodarskim prilikama, monetarnoj politici, ljudskim pravima i slobodama. Ozračje lokalnog gospićkog društvenog i političkog života iščitavalo se kroz polemiku s *Narodnim jedinstvom*, glasilom lokalne *Demokratske stranke*, koja je zauzimala poziciju centralne državne vlasti, i njegovim uredništvom. O onodobnim gospićkim društvenim prilikama, djelovanju društava, prosvjetnih ustanova, športskih klubova, kulturnom životu i komunalnim prilikama, prema riječima urednika pretiska, svjedoče tekstovi objavljeni u rubrici *Domaće vijesti*. *Ličke novine* su imale i svoj promidžbeni kutak u kojemu su poruke objavljivali gospićki obrtnici, trgovci, hotelijeri, ali i prodavači nekretnina čiji su ciljani kupci bili Ličani – „Amerikanci“, svjedočeći time i o socijalno-demografskoj slici Like iz '20-ih godina prošloga stoljeća. O potrebi prosvjetiteljske uloge *Ličkih novina*, u vremenu zamjetne razine nepismenosti, svjedoče i obavijesti za održavanje analfabetskih tečajeva koje su organizirali društvo Matija Gubec, gospićki studenti i učenici preparandije.

Unatoč nastojanju *Ličkih novina* za nastavkom izlaženja te intenziviranjem društvene, političke i prosvjetiteljske uloge, krajem 1921. god., uslijed promijenjenih političkih prilika, one su prestale izlaziti, a u 1922. godini zamijenio ih je *Lički Hrvat* (1922. – 1924.).

Zahvaljujući hvalevrijednom nakladničkom projektu objave pretiska starih gospićkih i ličkih novina od kraja 19. do polovice 20. st. (*Ličanin*, *Hrvat*, *Starčevićanac*, *Ličke novine*, *Lički Hrvat*, *Lički glas*, *Lička sloga*, *Srbin*, *Narodno jedinstvo*, *Lički vjesnik*), ostvarenog u suradnji Državnog arhiva u Gospiću i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, ponovno je oživljena stoljetna lička povijest sa svim segmentima građanskog života u Gospiću i Lici. Stoga je njihova dostupnost u pretisku poticajan izazov i poziv svima onima koji žele istraživati i spoznavati dio političke, gospodarske i kulturne ličke povijesti.

Sanja Vrcić-Mataija